

Redaktør J. Jessen.

Af H. L. Møller.

1. Slægt, Barndom og Ungdom.

Som sine nærmeste Forgængere i Rækken af de sønderjydske Førere var J. Jessen et ægte Skud af den danske Folkestamme; begge de Slægter, han var udgaaet fra, har dyb Rod i Nordslesvigs Jordbund. Hans Fædreneslægt hører hjemme i Tinglev Sogn, Oldefaderen var Skolelærer i Egersund, Farfaderen Degn i Toftlund, Faderen Hans Møller Jessen (f. 1811, d. 1892), var ligeledes Skolelærer, først i Genner, siden i nogle og tredive Aar (indtil 1879) i Toghale, Møgeltønder Sogn; han var i andet Ægteskab gift med Ane Kjerstine Bundesen (f. 1821, d. 1898) af en gammel, sønderjydske Bondeæt, hvis Mænd i 400 Aar havde siddet som Ejere paa den samme Gaard i Genner, Søn efter Fader.

Hans Møller Jessen havde faaet sin Uddannelse paa sin Landsmands, Sønderjyden Biskop P. O. Boisens Seminarium i Vesterborg paa Laaland, en Skole, som dengang stod i et vist Ry, men hvor Rationalismens Aand var raadende. Han var en selv-

stændig og kundskabsrig Mand med udprægede Anskuelser, der i flere Henseender gik paa tværs af Omgivelsernes. Hans Sindelag var demokratisk, og han roses for sin levende Retfærdighedsfølelse og stærke Fædrelandskærlighed. Trofasthed og Udholdenhed var Grundtræk i hans Karakter; hans første Hustrus Grav var paa Øster Løgum Kirkegaard, og mangen Eftermiddag efter endt Skoletid gik han paa sin Fod fra Toghale de 5 Mil tværs over Landet for at se til Graven og om Natten tilbage igen, saa at han var hjemme næste Morgen, naar Børnene kom i Skole.

Skolelærer Jessen var tidlig grebet af den folkelige Vækkelse i Sønderjylland; han holdt „Dannevirke“ fra Bladets første Dag (1838), og han vandrede de 12 Mil fra sit Hjem til Skamlingsbanke for at overvære Festen den 4. Juli 1844, der blev ham et uforglemmeligt Minde. I Tiden mellem Krigene stod han stærkt paa „det slesvigske Standpunkt“, som af Klogskabs-hensyn krævede Respekt for de nedarvede Forhold i Hertugdømmet og den største Varsomhed i Tilslutningen til Kongeriget. Efter Tronskiftet i 1863 var det hans Haab, at den ny Konge vilde nægte at stadfæste Novemberforfatningen, og da Budskabet kom, at Forfatningen var underskrevet, og at Danebrog i den Anledning vajede fra hvert Hus i Møgeltønder, udbrød han med Bitterhed: „De maa hellere hænge Sørgeflaget ud“¹⁾. Efter Adskillelsen fra Danmark holdt han paa, at Embedsmændene skulde aflægge Eden til de ny Magthavere; de maatte ikke i Nødens Stund svigte den Befolkning, de var kaldet til at støtte.

¹⁾ Nordslesvigske Søndagsblad, 9. Sept. 1906.

Møgeltønder Sogn var indtil 1864 overvejende „kongerigsk“ og dannede paa Fastlandet den sydligste Spids af de nørrejdyske Enklaver; Toghale By var „blandet“: fem Gaarde og tre Huse, derimellem Skolen, hørte til den kongerigske Del, een Gaard og fire Huse laa paa slesvigsk Grund. Egnens Folkesprog var dengang som nu rent dansk, men der var kun en Mil til den frisiske Sproggrænse. En Fjerdingvej fra Toghale ligger Landsbyen Gallehus, hvor Guldhornene var fundet.

Det næstyingste Barn i Skolelærer Jessens andet Ægteskab var Sønnen J e n s, som fødtes i Toghale Skole den 5. Februar 1854. Hans Moder skildres som „en inderlig, blid og kærlig Natur, med stærkt udviklet og dyb Følelse for alt, hvad der var dansk.“ Børnene fyldtes tidlig af Hjemmets Aand, og Faderens Indflydelse har altid kunnet kendes i Sønnernes Færd. Ingemanns og siden H. F. Ewalds Romaner var den bedste Læsning og jævnsides, hermed gik Kærligheden til den danske Sang; skønt hverken Kirken eller Hjemmet gav særlig religiøs Paavirkning, hørte dog Grundtvigs og Ingemanns Salmer til Børnenes kæreste aandelige Eje. — Den Dag, Jens Jessen fyldte sit tiende Aar, blev Danevirke rømmet, og nu fulgte Slag i Slag de tunge Begivenheder, der førte til Adskillelsen fra Danmark. Til disse alvorsfulde Oplevelser førtes Drengen i de følgende Aar stadig tilbage gennem Læsning af „Berlingske Tidende“ fra Krigsaaret; tillige dyrkede han særlig de ældste Aargange af „Danevirke“ fra Folkevaarens første, friske Tid. De gamle Aviser var gemt paa Gæstekamret; Fade-

ren skøttede ikke om, at Drengen hang saa meget over dem, og Læsningen maatte derfor ofte ske i Smug. „Tit om Vinteren en Lørdag eller Søndag Eftermiddag sad Drengen paa en Dragkiste i dette Kammer, rystende af Kulde, og læste om de brave Stridsmænd fra Folkevækkelsens Tid. Stundom hørtes Fodtrin. I et Nu var Aviserne forsvundet paa Hylden. Faderen fandt Drengen isnende kold og jog ham ud at lege“¹⁾.

Tidlig vaktens Jens Jessens Lyst til selv at blive en „Ordets Ridder“. Hans yngste Broder mindes den Ytring af ham: „Naar jeg bliver stor, vil jeg være Redaktør. Saa vil jeg skrive en Avis, som de kloge og dannede vil være glade ved at læse, men som den jævne Mand ogsaa holder af. Jeg vil skrive Dansk saaledes, at alle forstaar det.“ Efter sin Konfirmation vilde han gerne have været Student, men Faderen ønskede ikke, at Sønnerne skulde stræbe højere, end han selv var naaet. Efter et Aars Tid at have været Hjælpelærer i Nabsognet Emmerlev gennemgik Jens Jessen derfor Tønder Seminariums danske Afdeling (1871—1874). Da han havde bestaaet Afgangsprøven, blev han Lærer ved den Privatskole, som F. Oehlerich (nu Redaktør af „Husmandsbladet“) siden 1873 ledede i Broager. Denne Gerning optog ham stærkt og blev ham meget kær: „han længtes om Lørdagen efter, at det skulde blive Mandag, og Skolen skulde begynde igen“. Men allerede dengang var hans Helbred ikke stærkt, og Skolearbejdet levnedes ham ikke fornøden

---

¹⁾ Nordslesvigsk Søndagsblad, anf. Sted.

Tid til Selvudvikling. To Aar senere tog han derfor Plads som Huslærer hos Advokat Giessing i Tønder og levede nu tre lykkelige Aar i dette dannede Hjem, indtil det opløstes ved Husfaderens Død, og Sønnerne kom i dansk Latinskole.

Til sit 22. Aar havde J. Jessen ikke sat sin Fod i Kongeriget. I Sommeren 1876 besøgte han Industriudstillingen i Aarhus og rejste derfra over Frederikshavn til Gøteborg, — i hans skandinaviske Barndomsdrømme havde denne By staaet for ham som det forenede Nordens fremtidige Hovedstad. Først derfra kom han til København. Da han maatte forlade Advokat Giessings Hjem, drog han til Paris, hvor han i et Aars Tid studerede fransk Sprog, Literatur og Journalistik. Fra Frankrig gik han til Göttingen, hvor han forberedte sig til Eksamen for Lærere ved Mellem-skoler, som han saa tog i Kassel med Fransk og Engelsk til Hovedfag (December 1880).

Da han kom hjem, blev han Lærer ved „Haderslev By og Omegns Realskole“, en dansk Privatskole, hvis Forstander, Cand. theol. Søren Sørensen, dengang af Helbredshensyn søgte Præstekald i Kongeriget. Det var Tanken, at Jessen skulde overtage Skolens Ledelse efter ham. Imidlertid krævede Skolekollegiet i Haderslev, at han til det skulde indgive Ansøgning om at maatte overtage Skolen, men da han efterkom dette Forlangende, fik han et helt umotiveret Afslag, og da Cand. Sørensen snart efter fik Embede paa Laaland og forlod Byen, greb Skolekollegiet Lejligheden til straks at lukke Skolen (d. 13. Maj 1881).

Hermed var den første Kamp indledet mellem Jessen og de preussiske Myndigheder —; det skulde ikke blive den sidste. Han førte den med den Energi og Udholdenhed, der kom til at præge hele hans senere offentlige Liv. Han indankede sin Sag for Regeringen i Slesvig, men ogsaa den nægtede ham Bevilgingen, da han ikke havde Rektoratseksamen, og man lod ham tillige forstaa, at han ikke vilde faa Lov at indstille sig til denne Eksamen, da den danske Realskole i Haderslev ikke var Regeringen behagelig. Jessen lod sin Ansøgning gaa videre til Kultusministeriet, men hentede sig der kun et nyt Afslag, „fordi han ikke havde den formelle Duellighed som Rektor eller i Mangel deraf paa anden Maade havde godtgjort sin materielle Duellighed“. Det hjalp ikke, at han i Smug tog Rektoratseksamen i Kassel (November 1881), thi da han atter henvendte sig til Ministeriet, lod man hans Andragende gaa tilbage til Skolekollegiet i Haderslev, men dette erklærede nu (1. Marts 1882), at Hovedvægten slet ikke laa paa Rektoratseksamen, men at Jessen „ifølge Udviklingsgang og hidtilværende Virksomhed ikke bød nogen Garanti for sin materielle Duellighed til Bestyrelse af Skolen og efter sin hidtilværende Holdning ikke lod vente nogen Opdragelse af Ungdommen i fædrelandsk Aand“. Der kunde efter Kollegiets Mening heller ikke paavises nogen Trang til den danske Realskoles vedblivende Bestaaen, da der var Læreanstalter nok i Byen (den danske Skole havde, da den blev lukket, 75 Elever, i den tyske Latinskoles Realklasse var der samtidig kun 15!). Den 12. Juni 1882 fik Jessen det

sidste Afslag fra Ministeriet uden anden Begrundelse end en Henvisning til Kollegiets Afgørelse. Dermed var Skolevejen lukket for ham, men tillige hans fremtidige Livsbane bestemt: 1. Juli samme Aar blev han Redaktør af „Flensborg Avis“.

— Havde Tyskerne dengang kunnet løfte Fremtidens Slør, vilde de maaske dog have foretrukket at lade Jessen sidde ved Skolen i Haderslev fremfor at indhøste de Beviser paa „hans materielle Duelighed“, han siden skulde give dem i saa rigt Maal.

2. „Flensborg Avis“.

Før 1864 udkom der i Flensborg intet dansk Blad. Hertugdømmet Slesvigs Hovedstad med sit overvejende trofaste Borgerskab maatte nøjes med „Flensburger Zeitung“, som Dr. Manicus ledede paa Tysk, men i dansk Aand. Da Udgifveren under den sidste Krig havde maattet forlade Landet, blev dette Blad spillet over paa tyske Hænder og udgik derpaa som „Flensburger Nachrichten“. I de første Aar efter Adskillelsen fra Danmark hindrede de ny Magthavere Udgivelsen af danske Blade, men med Indlemmelsen i Preussen blev denne Stats Presselov indført i Slesvig, og der blev saaledes Mulighed for, at danske Aviser atter kunde se Lyset. Man prøvede nu i Flensborg paa ny at udgive et lille Blad paa Tysk, men i dansk Aand, og fra 1. Januar 1869 udkom „Flensburger Anzeiger“, udgivet af Bogtrykker C. K. Thillerup. Dette Blad kunde imidlertid ikke faa Udbredelse i

Byens danske Opland, og fra 1. Oktober s. A. blev det derfor omdannet til et rent dansk Blad; fire af Byens Borgere stod som dets Udgivere: Fabrikant A. G. Freudenreich, Boghandler Gustav Johannsen, Overlærer Chr. F. Monrad og Bogtrykker Thillerup. C. A. Willemoes var dets første Redaktør, men han blev snart afløst af Gustav Johannsen. Det ny Blad fik under den fransk-tyske Krig 1870—1871 en ikke ringe Udbredelse; det havde da ca. 1800 Holdere, men siden gik Tallet ned til 800, og paa dette Punkt stod „Flensborg Avis“ endnu, da Jessen den 1. Juli 1882 navngav sig som dets Redaktør.

En brat Skæbnens Vending havde ført Jessen i en Alder af 28 Aar til det Maal, der havde staaet for ham som Dreng, da han sagde: „Naar jeg bliver stor, vil jeg være Redaktør“. Det skulde snart kendes, at Skæbnen her havde været den danske Sag god. Han var dog ingenlunde fremmed for Journalistik; allerede fra 1875 havde han skrevet Artikler til „Dannevirke“ og især til „Flensborg Avis“. Gustav Johannsen har sagt om de Bidrag, han modtog under Mærket „Svend Sønderjyde“ fra den unge Privatlærer i Broager, at de var meget velskrevne og nationale, men ofte maatte beskæres, „da han var saare ilter“¹⁾. Jessen havde tidlig lagt Vind paa at skrive et rent, klart og smukt Dansk; hans Stile paa Seminariet var ofte blevet forelæst som Mønstre for hele Klassen. Han havde dyrket Sønderjyllands Historie med det Maal for Øje: med Pen og med Mund at kunne for-

---

¹⁾ Sønderjydske Aarbøger. 1902, S. 112.

fægte Danskhedens Ret; i Historietimerne paa Seminariet var han altid paa Vagt mod Lærernes Fremstilling af det dansk-tyske Mellemværende, og en Dag havde han endog taget sig en saadan Dyst med Læreren, at denne til sidst tog Flugten ud af Klassen under Trusler mod sin dristige Elev¹⁾.

Jessen gik til sin ny Gerning med grundig Viden om Sønderjyllands Historie og Politik og med omfattende Kendskab til nordisk og nyeuropæisk Aandsliv; men hans største Indskud var dog hans brændende Nidkærlighed for Sandhed og Ret, hans faste Tro paa, at Livets stærkeste Magter stod paa hans Side i Kampen, hans redebonne Vilje til at lide og ofre alt for den Sag, han havde valgt at tjene. Vanskelighederne kunde taarne sig for hans Fod, men det kendtes snart i hans Gerning, at hvor der er Vilje, er der Vej.

Mellem de danske Blade i Nordslesvig har „Flensborg Avis“ efter Forholdenes Natur den mest udsatte Post, lige i Grænsen for dansk Sprog og Sindelag. Den udgaar i en stærkt fortysket By, og dens nærmeste Opland er Egne, hvor der siden 1864 ikke har været givet dansk Skoleundervisning. Medens de danske Blade længere nordpaa kun har smaa, tyske Ravnekrogsaviser paa Siden ad sig, maa „Flensborg Avis“ kappes med de store tyske Dagblade i sin egen By, der paa mange Maader støttes af Magthaverne; de kan leve højt paa officielle Kundgørelser, hvoraf det danske Blad ingen faar. — Til alt dette kom snart for Jessen den tyske Pressejustits, der Gang paa Gang,

---

¹⁾ Nordslesvigsk Søndagsblad, anf. Sted.

især i de første Aar, berøvede ham hans Frihed for lange Tider ad Gangen, ligesom den paaforte ham betydelige økonomiske Tab, og Fængselslivet satte hans Helbred paa Spil.

Imidlertid var der, kort før „Flensborg Avis“ skiftede Redaktør, sket noget, som fra første Færd gav Bladet under dets ny Ledelse en kendelig Medbør. Det var det mærkelige Udfald af Omvalget til den tyske Rigsdag i anden slesvigske Valgkreds d. 16. November 1881, da denne Kreds, for første Gang siden de nordslesvigske Kredses Omlægning i 1867, valgte en dansk Rigsdagsmand, Gustav Johannsen. Det var det første Fremstød, Danskheden siden Erobringen havde gjort mod Syd: alle Vegne, selv i det døde Angel, var danske Stemmer skudt op i Hundredvis, som af Jordens Skød. Flensborg By havde givet sin Yndling 2428 Stemmer mod 1434, i hele Kredsen var der paa den danske Kandidat faldet 6408 Stemmer mod 5576 paa den tyske. Ved dette uventede Held henvendtes det danske Folks Opmærksomhed igen paa det trofaste Flensborg; man saa med Glæde, at Hovedkvarteret i den nationale Kamp flyttedes sydpaa. Ører og Hjerter stod aabne for hvert nyt og godt Budskab, der kom fra den gamle By. Derved skaffedes der „Flensborg Avis“ en Betydning, Bladet ikke havde haft før.

Det stod klart for Jessen, at til at hævde og fæstne den nysvundne Stilling i disse Danskhedens yderste Egne, hvor Oplysning paa Modersmaalet var vanrøgtet baade i Kirke og Skole, og hvor al anden aandelig Tilførsel nordfra var vanskeliggjort af Magt-

haverne, kunde intet faa større Betydning end et godt, dansk Blad. „Ingen Hjælp er bedre end den, der kommer hver Dag“, skrev han engang¹⁾. „Kan vi opnaa, at saa godt som alle danske Folk hver Dag faar dansk Læsning til deres Hjem, og at den der modtages med Glæde, vil de fremmedes Anstrengelser for at udrydde Folkets Sprog være forgæves.“ Jessen lagde straks store, organisatoriske Evner for Dagen som Leder af „Flensborg Avis“, og Arbejdet for Bladets Udbredelse bragte snart kendeligt Udbytte. — Allerede efter 3 Fjerdingaars Forløb (31. Marts 1883) blev han selv Forlægger for og Udgiver af Bladet, og to Aar senere fik det sit eget Trykkeri. Samtidig blev „Vestslesvigs Tidende“ i Tønder, efter Overenskomst med Udgiveren, P. C. Skovrøy, slaaet sammen med „Flensborg Avis“, og tre Aar senere (1. December 1888) begyndte der at udkomme en Aflægger for Aabenraa („Aabenraa Avis“). Medens Hovedbladet voksede i Format, saa at det allerede 1888 havde naaet den Størrelse, det siden har haft, indrettedes der mindre Udgaver, der især var bestemt til at række den forkomne Danskhed i de mest udsatte Egne en hjælpende Haand. „Enhver ny Abonnent syd for Flensborg-Tønderlinien er os kærere end 10 eller 20 i Kongeriget“, skrev Jessen med Henblik paa Bladets Opgave i disse Egne. For disse mindre Udgaver bragte han ikke smaa økonomiske Ofre; havde de skullet bestaa alene, vilde de have medført et Tab af flere Tusinde Mark om Aaret. Adskillige Frieksemplarer udsendtes

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 15. Aug. 1888.

men kun til Sognene syd for Afstemningsgrænsen 1867, og kun til saadanne Læsere, som selv bad derom, og som derfor kunde antages at sætte Pris paa et dansk Blad.

Ogsaa ad anden Vej har „Flensborg Avis“ udført et ikke ringe Oplysningsarbejde ved forskellige Tillæg, der Tid efter anden udsendtes med Bladet. Da Skoleforordningen af 1888 havde udelukket Undervisningen i Modersmaalet fra de nordslesvigske Skoler, fik saaledes alle Holderne „Flensborg Avises Sangbog for Børn“ og „Flensborg Avises Stavebog for Hjemmet“; den sidste lille Bog uddeltes ogsaa med de andre sønderjydske Blade. Ligeledes fulgte der ved Lejlighed med Bladet mindre Samlinger af dansk Literatur. – Det laa Jessen særlig paa Sinde at faa det indfødte, trofaste Borgerskab i Flensborg daglig i Tale. Dertil behøvedes der et dansksindet Blad paa Tysk, og han udgav i nogen Tid et saadant. „Flensburger Zeitung“, der naaede op til over 1200 betalende Holdere i selve Flensborg By. Dette var dog selvfølgelig langt fra tilstrækkeligt til at kunne bære et saadant Blad, og Jessen maatte lade det gaa ind: „den bitreste Draabe i „Flensborg Avis“es Bæger“.

I alle andre Henseender ledsagedes den rige Virksomhed derimod af uafbrudt Fremgang; 1889 var Op-
laget af de forskellige Udgaver tilsammen ca. 4000, og siden er det vokset til ca. 9300. I de sløve Egne: Trekanten Flensborg-Tønder-Løgumkloster, læses der nu over ti Gange saa mange danske Blade som for 20 Aar siden; i det stærkt tyskplettede Tinglev Sogn læstes der dengang 12 Eksemplarer af „Flensborg

Avis“, men dette Tal er siden steget til 125. Længe har „Flensborg Avis“ været det mest udbredte Blad i Hertugdømmet Slesvig, uden at dets Udbredelse har været til Hinder for de andre danske Blades Fremgang, og saavidt vides, er der i Kongeriget kun to Provinsblade, der har et større Oplag. Alle disse Kendsgerninger taler visselig til Ære for Jessen som Bladleder og gør den Virksomhed, hvorved han gav det sydligste danske Blad Rang med de ypperste ikke alene i Danmark, men i hele det skandinaviske Norden, til et nationalt Størværk.

„Flensborg Avis“ vandt efterhaanden under Jessens Ledelse i Tusinder af danske Hjem, ogsaa i Kongeriget, en Autoritet, der nærmest kan lignedes ved den, „Fædrelandet“ ejede i Plougs bedste Tid. I Kongeriget fik Bladet netop især Indgang i saadanne Kredse, hvor man efter Plougs Fratræden stærkest savnede hans Blad. Ligesom man tidligere blandt alle Aviser først greb efter „Fædrelandet“, hver Gang der var hændet noget betydningsfuldt i Nationens Liv, især naar en Sorg havde ramt Danmark, og Hjerterne fyldtes af Bekymring for Fremtiden, saaledes har i de sidste 20 Aar mange Danske helst tyet til „Flensborg Avis“, naar de i lignende Øjeblikke trængte til Trøst og Husvalselse. I dette Blad maatte alle Hensyn ige for det ene: Danmarks Ret og Ære; her var Haabet om Genforeningen mellem alle Danske den røde Traad, der snart aabenbart, snart lønligt slyngede sig gennem hvert eneste Nummer; alt Stof sigtedes og værdsattes efter den ene Maalestok: om det egnede sig til at udvikle og styrke en ren og kraftig, bevidst og modig

Nationalfølelse; her paataltes og tugtedes uden Menneskefrygt og Partihensyn al national Efterladenhed og Svaghed, alle Forsyndelser mod Folkets Hjertesag. Den Ensidighed i Bladets Ledelse, som dette medførte, tilgav man det gerne, fordi man aldrig fandt den i noget andet dansk Blad, og fordi det ejede saa mange andre udmærkede Egenskaber. Man glædede sig ved den skønsumme Røgt af Modersmaalet, der satte sit Præg paa Bladets hele Indhold, saa vel som over den Klarhed og Finhed, den Kraft og Myndighed, hvormed Sproget formede sig under Jessens Pen. Vendt imod Fjender raadede han over den kvasseste Spot og den mest bidende Ironi, men saa han mod Danmark, kunde han lægge den ømmeste Kærlighed, den højeste Patos i sin Stil. Man vil sent glemme Slutningen af Artiklen „et Land uden Navn“, der blev skrevet, da de preussiske Domstole havde forbudt Brugen af Navnet „Sønderjylland“¹⁾: „Men der gives et Navn, som ikke er forbudt endnu, det er vort gamle Fædrelands dejlige Navn Danmark. Skal vor egen lille Landsdel være navnløs, saa kan vi endnu nævne Navnet paa vort Moderland. Hvilket Navn har en mere fast og fuld og fager Klang end Navnet Danmark. Saa være det herefter tifold velsignet, vor Sjæl skal klynge sig til det, vor Tunge skal prise det, ja, Ordet Danmark skal gemmes i vort Hjerte som en kostelig Perle.“ Ingen dansk Journalist i vore Dage har turdet hæve sig til en Patos som denne. Jessen kunde det, og over for ham forstummede Forargelsen.

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 27. Novbr. 1895.

Som Dreng havde Jessen sat sig til Maal at kunne „skrive en Avis, som de kloge og dannede vil være glade for at læse, men som den jævne Mand ogsaa holder af“; han vilde „skrive Dansk saaledes, at alle forstaar det“. Det har for „Flensborg Avis“ været ikke den ringeste Ros, at Bladet har kunnet læses med lige Interesse af den københavnske Professor og af Husmanden paa den sonderjydske Hede. Betegnende for den Værdi, den daglige Læsning af Bladet har haft ogsaa for betydelige Mænd, er især de Ord, der er blevet sagt om Ernst Trier i Vallekilde: „Det er mærkeligt, saa god Besked den Mand veed om alt, hvad der foregaar i Verden, og han læser dog ikke andre Blade end „Flensborg Avis“. — Det Folk og det Sprog har ikke været brøsthødent, der i den sidste Slægt har haft dette Blad til Grænsevagt.

3. „Retsstandpunktet“.

Allerede i sin første Artikel som Redaktør af „Flensborg Avis“, den 1. Juli 1882, har Jessen lagt for Dagen et særdeles redeligt og ædrueligt Syn paa Danskhedens Stilling og Vilkaar i det erobrede Land. Han lægger ingenlunde Skjul paa de Vanskeligheder for Nationalitetens Bevarelse, som Fremmedherredømmet voldte, men han peger med Tillid paa de værdifulde Egenskaber hos Nordslesvigs danske Befolkning, som netop har udviklet sig under Tidernes Tryk: „En Fasthed og Udholdenhed, der i Længden vil gavne vor Sag langt mere end en øjeblikkelig, stærk Be-

gejstring og en opblussende, men kortvarig Harmé“. Det fremhæves i Artiklen, at nu — efter det østerrigske Afkald med Hensyn til § 5 i Pragfreden — gælder det om at holde ud i det lange Løb, og det betones, hvor nødvendigt det er, at Ungdommens Udvandring standses, og at den aftjener sin Værnepligt i den tyske Hær, ligesom det gøres gældende, at Befolkningen bør bruge sin Ret til at deltage i det kommunale Styre. Der pegedes endvidere paa de Vaaben, hvormed Danskheden skal værges sig mod Embedsstandens, Skolernes og Hærvæsenets Tryk: Kampen mod det fremmede avler Selvtugt, Sammenhold og Vilje til Selvhjælp; her som alle Vegne staar det i Menneskeaaandens Magt at forvandle Hindringer til Betingelser. Gennem hele sit senere Arbejde skulde Jessen blive sit Folk en Læremester i denne Kunst.

„Flensborg Avis“s Standpunkt under den nationale Kamp i de 24 Aar, Bladet stod under Jessens Ledelse, har altid været det, han selv med Forkærlighed betegnede som „Retsstandpunktet“. Ved enhver Lejlighed har han aabent og bestemt vedkendt sig Genforeningen med Danmark som Kampens Maal. Han yndede at føre dette Standpunkt tilbage til og sætte det i Forbindelse med det gamle saakaldte „slesvigske Standpunkt“ fra Frederik VII.s Tid, saaledes som hans egen Fader havde forfægtet det. Herom skriver han¹⁾, at det vel paa en Maade er et tilbagelagt Trin, men dog ikke helt ligegyldigt

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 3. Okt. 1894.

for Nutiden. „Det er Forudsætningen for den Ufor-
kuethed, den Frejdighed, den Retsbevidsthed, det Mod,
det Haab og den Besindighed, hvormed den danske
Befolkning efter 1864 optog Kampen mod Tyskheden.
Havde den før Krigen ikke været fuldt med i den
kongerigske Begejstring og Sejstryghed, men snarere
følt Tvivl og Bekymringer, saa blev den efter Ulyk-
ken ikke saa nedslaaet, ikke sløv og fortvivlet. Det
„slesvigske Standpunkt“ med sin Fastholden ved det
gamle, sin Agtelse for det overleverede, udviklede sig
under det tyske Fremmedherredømme til et fast Rets-
standpunkt, der hævder Danskheden, ikke alene fordi
det er naturligt, og fordi det stemmer med Folkets
Vilje, men ogsaa fordi vi har Ret til at være danske,
har et folkeligt, nationalt Grundlag, en historisk Ad-
komst og ved § 5 traktatlige Rettigheder, der ikke
kan udslettes, før vi selv giver Afkald derpaa.“

Jessen miskendte ingenlunde Betydningen af Over-
enskomsten af 11. Oktober 1878, hvorved Østerrig
udstedte sit bekendte Afkald med Hensyn til Prag-
fredens § 5 og han udtalte sig altid med Varsomhed om
Danmarks Ret ifl. denne Traktat; men han hævdede
tillige med Styrke, at Paragraffen desuagtet var lige
lyslevende. Derfor hilste han det med Glæde, da
Junggreen begyndte sin Virksomhed i den tyske Rigs-
dag med at kræve Opfyldelsen af § 5 (28. November
1884). „Artikel 5 er en god gammel bekendt, man
har savnet ham i adskillige Aar. Nu optræder han
lyslevende i den tyske Rigsdag, og hele Verden faar
at høre, at han endnu har et Ord at give med i Laget.

Alle trofaste Nordslesvigere vil hilse ham velkommen ¹⁾.“ Det Synspunkt, Jessen hævdede med Hensyn til denne Paragraf, udformer han i samme Artikel paa en Maade, som han altid senere fastholdt. „Hvis der i Pragfreden var blevet fastsat, at Nordslesvig af Preussen skulde have udbetalt en Krigsskadeserstatning for 1864, saa havde den preussiske Regering derved paataget sig en Forpligtelse, som ingen kunde fritage den for at opfylde. Hvad vilde man have sagt, om Østerrig en halv Snes Aar efter eller senere kom og sagde, at det ikke brød sig om, at Nordslesvigerne fik deres Tilgodehavende? Mon noget Menneske vilde paastaa, at Østerrig kunde løse Preussen fra en traktatlig Forpligtelse over for dets egne Undersaatter? Men Nordslesvigerne fik i Pragtraktaten meget mere end Tilsagn om en Pengesum; de fik Løfte om at kunne vende tilbage til deres gamle, elskede Fædreland. I Pragtraktaten fik Nordslesvigerne en lovlig Ret. Kunde maaske en udenlandsk Magt senere gaa hen og berøve dem den?“ — „Vort Hovedvaaben i den politiske Kamp er Pragfredens Art. V. . . . I Aaret 1878 har Østerrig givet Afkald paa sin Ret til i et givet Øjeblik at kunne kræve § V opfyldt. Denne Ret eksisterer altsaa blot for Danmark og for os Nordslesvigere. Denne i en lovlig Traktat fastsatte Ret kan vi naturligvis kun give Afkald paa gennem selve den Afstemning, som deri er foreskrevet ²⁾.“

Denne strenge Fastholden af Retsstandpunktet

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 2. Decbr. 1884.

²⁾ „Fl. Av.“ 3. Avgust 1889.

havde for Jessen sit Værd ikke alene med Hensyn til det egentlige Maal for den nationale Kamp: Genforeningen med Moderlandet, men lige saa fuldt for Hævdelsen af den nationale Stilling i Slesvig, saa længe Kampen varede. Han var ingenlunde blind for de Indvendinger, der kunde gores og er blevet gjort mod den ensidige Fremhævelse af den historiske og traktatlige Ret, men han savnede ikke Grunde at imødegaa disse Indvendinger med. „Lige saa vist det er, at der i Drøftelse og indre Liv helst skal være Udvikling og Fart, lige saa vist er det, at man i en udadgaaende Virksomhed helst skal holde paa sine ejendommelige Fordele, sine tilvante Fremgangsmaader. Saa længe man kæmper, skal man hverken skifte Uniform eller Vaaben eller Taktik . . . Vi har udadtil to Arbejdsmarker. Paa den ene Side gælder det at overbevise Hjemmetyskerne om deres Vejs Vildfarelser, paa den anden Side maa vi arbejde os syd-paa, syd for den tidligere Afstænningsgrænse, i Steden for at lade os trænge nordpaa.“ Og her er det efter Jessens Mening mindre virkningsfuldt at tale om de danske Nordslesvigeres nationale Vilje (Selvbestemmelsesretten) alene: den deler de andre ikke. „Men kan man træde op med gode Grunde over for Modstandernes underfundige og usande Paastande om, at de har Retten og Sandheden paa deres Side, kan man rive denne Løgnevæv itu som et Edderkoppespind, saa tændes Harmens Lue i mange rettænkende Hjerter, unge og gamle; der fostres til bedste for vor Sag den Agtelse, som er Moder til Kærligheden, den første Kærlighed med al sin Friskhed og Styrke. Og denne

Kærlighed virker frigørende og løftende paa os andre. Den kan for os være en Foryngelsens Kilde, saa vi ikke trænger til skiftende Standpunkter for at føle os midt i Udviklingen. Det gamle Retfærdighedens Stade bliver bestandig nyt for os, fordi det er nyt for dem, vi har vundet. — Dette er ikke en skøn Indbildning. Baade oppe i Nordslesvig og hernede ved Sproggrænsen har det i mange Tilfælde vist sig, at vor Sag havde dragende Evne til at vinde Venner i Modstandernes Lejr. Spurgte man dem: Hvad var det, som drog Jer? saa svarede de i ni Tilfælde af ti: Vi saa, at det var ikke sandt, hvad man havde indbildt os, at Tyskerne havde Ret og Danskerne Uret. — Vi foragter ikke alle de andre Vaaben i Kampen, gøre Brug af dem alle. Men vort Hovedvaaben bliver det gamle: Retten og Sandheden. Saa længe Arbejdsmarken ligger stor og rig foran os, bør der ikke ske nogen Slingring i vore Rækker; stot og fast maa vi gaa fremad med det gamle Løsen: Vi har Ret, vi har tre Gange Ret¹⁾ (den folkelige, historiske og traktatlige Ret).

Naar Jessen i Kampen mod Tyskheden saa afgjort foretrak „den offensive Krigsførelse“ for den rent defensive Taktik, saa hang dette sammen med hans stærke Tro paa den danske Aands Magt til baade at vække af Dvale den sløve Befolkning i Mellemslesvig og vinde den hjemmetyske Ungdom tilbage for den nationale Sag. Paa den udsatte Post skærpedes hans Blik for Faren ved, at den trueede Fir-

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 3. Januar 1894.

kant: Flensborg—Tønder—Løgumkloster—Aabenraa gik tabt for Danskheden. Det kunde da komme dertil, at der ikke længere var nogen geografisk Sammenhæng mellem de øvrige danske Landsdele: Haderslev Amt paa den ene Side, Als-Sundved paa den anden. Og hvorledes skulde det da gaa denne sidste Egn? Stillingen i den truede Firkant viser, at det danske Folkesprog alene ikke er tilstrækkeligt til at bevare det danske Sindelag; det sidste er helt udslukt i adskillige Hedesogne, hvor Modersmaalet endnu er Dansk. Omvendt haves der ogsaa, især i Flensborg By, Vidnesbyrd om, at Retsfølelsen og Troskaben mod Fortiden kan være stærke nok til at bevare Troskaben mod Danmark, selv hvor det danske Sprog er gaaet i Glemme. Paa Grundlag af denne Erfaring hævdede Jessen stærkt, at „hvor meget man end kan og maa mene, at Kærligheden til det danske Tungemaal er det bedste Rygstød ogsaa i vor politiske Kamp, saa er det dog givet, at Sansen for Sproget ikke kan bruges som Dækskjold i Kampen mod Syd. Det er tværtimod det danske Sindelag, der efterhaanden skal genføde og fostre Kærligheden til Modersmaalet“. ¹⁾ De trofaste, plattysktalende Flensborgere var efter Jessens Mening paalideligere Tropper end de sløve Hede-bønder med jydsk Maal. „Det er derfor, vi bestandig fæster Øjet paa, hvad der kan vinde ny Tilhængere for vor Sag, hvorfor vi fremhæver ikke alene det sproglig-nationale, men ogsaa det historisk-folkelige og det rent politiske, samt det, der ofte først og frem-

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 28. Juni 1893.

mest afgør Ungdommens Valg af politisk Sindelag: Retsgrundlaget.“¹⁾ „Kongerigske Venner af den danske Sag i Slesvig kan ofte ikke forstaa, hvorfor vi endnu taler om Retsstandpunktet, om Slesvigholstenernes Forsyndelser og imod de gamle Løgnhistorier om Danmarks Uret mod Hertugdømmerne. De veed nemlig ikke, at saa godt som den eneste tyske Angel, unge danske Fiske bider paa, er Løggen om Danmarks Uret og Tyskernes Ret.“²⁾

At Jessen ved hele sin Maade at føre Kampen paa maatte udæske Tyskerne stærkere, end nogen anden af de danske Førere gjorde, stod ham altid klart, men han fortrød det ikke. Naar man spurgte: „om det ikke undertiden har gjort Skade, om det ikke ofte har ægget Fjenden og derved drevet ham til Ting, der ellers kunde være usket“, saa vilde han ingenlunde fragaa dette. „Men ligesom det giver sig af sig selv, at en Danskhed uden Livstegn ikke af den Grund bør foretrækkes: at den ikke vækker den slumrende Modstand, saaledes tør det vel ogsaa siges, at det er nødvendigt, at Danskheden hævdes med Aabenhed, med Frimodighed, med nogen Dristighed. Det har altid været saaledes, at som Trællekaar let giver Trællesind, saa kan en Slægt, hvis Folkeliv kues i Væksten, let blive aandelig lavstammet, forknyt, hjælpeløs. Naar Modet er tabt, er alt tabt. Det turde være en af den danske Presses Hovedopgaver at holde Mo-

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 2. Okt. 1897.

²⁾ „Fl. Av.“ 21. Nov. 1900.

det og Selvfølelsen oppe.“¹⁾ — At der var Styrke og Alvor i denne Tankegang, viste Jessen til fulde ved de fire Aar af sit Liv, han tilbragte i preussiske Fængsler. Mangen Gang blev han udefra tilskyndet til at opgive sin farlige Post, men han vedblev at være døv for slige Røster; det vilde have været et Forræderi mod den Sag, der for ham var den helligste, og som det var hans Livs Ære og Stolthed at tjene og lide for.

4. Rigsdagsmand for første slesvigske Valgekreds.

Først i Slutningen af 80erne begyndte Redaktør Jessen at træde frem som Taler og Foredragsholder; han havde længe holdt sig tilbage fra en saadan Virksomhed, da han mente, han ikke ret egnede sig derfor. Efterhaanden kom han dog ogsaa paa dette Omraade frem i første Række, og under Valgkampen 1898 udførte han et stort og udmærket Agitationsarbejde. Han var selv opstillet som dansk Kandidat i 4. Kreds, men hans Hovedvirksomhed faldt dog i 1. og 2. Kreds, thi Gustav Johannsen var syg og kunde ikke selv optræde ved Møderne. Jessen holdt en Mængde Møder overalt i Nordslesvig, ogsaa i Flensborg og de sydligste danske Landsogne, og havde utvivlsomt en ikke ringe Del af Æren for det gode Udfald af dette Valg, der viste en Fremgang for det danske Stemmetal i alle tre Kredse fra 14,143 til 15,306. Han var hermed traadt frem i første Række

---

¹⁾ „Fl. Av.“ 30. Okt. 1899.

af de Mænd, blandt hvem Gustav Johannsens Efterfølger som Medlem af den tyske Rigsdag maatte søges. Allerede længe forinden havde der været Tale om Jessen som Valgkandidat; da Junggreen kort før sin Død havde besluttet at nedlægge sit Rigsdagsmandat, var det hans Tanke at sammenkalde Vælgermøder og der foreslaa Jessen til sin Eftermand, thi han troede ikke, at Gustav Johannsens Valg, paa Grund af dennes Stilling til Spørgsmaalet om Edsafflæggelsen, vilde kunne gennemføres i 1. Kreds. Jessen erkendte dog, at Johannsen havde større Forudsætninger for at kunne gøre Fyldest i denne Stilling, og ydede ham baade ved Valget 1886 og altid senere loyal Støtte. Klogskab, Værdighed og Takt var de Egenskaber, der efter Jessens Mening først og fremmest maatte kræves af de danske Repræsentanter i Berlin, og det var netop i disse Henseender, Gustav Johannsen udmærkede sig i saa høj Grad. Positive Resultater af Betydning burde man derimod ikke vente af den nordslesvigske Rigsdagsmands Optræden i den tyske Rigsdag. „I Almindelighed kan der af de danske Talsmænds Politik i Berlin ikke ventes andet, end at de holder Spørgsmaalet aabent uden at ødelægge noget.“ — „Vi kan minde om vor Tilværelse og engang i Ny og Næ, tilmed vanskeligt nok, faa Lejlighed til at paatale de Overgreb, vi mener os udsatte for. Det er ikke meget. Der kan komme parlamentariske Afstemninger, som det ikke helt er uden Betydning at deltage i, og der kan være Tilfælde, hvor vi kan virke underhaanden. Men store Forhaabninger

tør vi vel ikke nære.“¹⁾ Med denne Udsigt maatte de danske Vælgere give sig tilfreds, og det var Jessens Overbevisning, at Vælgerne var modne nok til at indse dette. „Holdes Forventningerne nede paa dette Punkt, og kræves der intet i Retning af politiske Makinationer og Eksperimenter, saa vil der ikke let komme Utaalmodighed, Skuffelse og Slappelse. Vi har en udmærket Befolkning, og den vil være tilfreds, naar vi holder Standpunktet rent og klart, uden Tilsløring og uden Udæskning. Gaar vi alle saaledes den lige Vej, saa svigter Befolkningen ikke.“²⁾

En Forhandlingspolitik over for Tyskerne, hvorved der fra dansk Side skulde gives „noget for noget“, troede Jessen ikke paa. Den eneste Indrømmelse, den danske Befolkning kunde gøre, og som vilde have nogen Værd for Tyskerne, maatte jo være Anerkendelsen af Tilhørsforholdet til det tyske Rige som noget endeligt og uigenkaldeligt, men dette: at opgive Haabet om Genforeningen med Danmark og Selvbestemmelsesretten ifølge § 5, vilde efter Jessens Overbevisning være det samme som at bryde Hjertebladet af det danske Folkeliv i Sønderjylland. Det vilde være Begyndelsen til et Skyggeliv, efterfulgt af en uhæderlig Straadød. „Uden det Hold og den Styrkelse, som Haabet om Genforeningen giver, vilde vi staa næsten magtesløse over for Paavirkning af alle det tyske Riges Magt- og Kulturmidler. Den tiltalende Udsigt, man byder os, er en lempelig fremskridende Tilintet-

---

¹⁾ Valgtaler 1902, S. 7.

²⁾ „Fl. Av.“ 26. Nov. 1903.

gørelse som Folk, en hemmelig Hensygnen, en taalelig Tæring, en stiltfærdig Svindsot.“¹⁾ Elsassernes og Polakkernes Eksempel skulde ikke friste til Efterfølgelse; begge disse Befolkninger var slaaet ind paa Forhandlings- og Forsoningspolitikken Veje uden at høste en eneste virkelig Fordel deraf, skønt de havde stemt for tyske Militærbevillinger o. s. v. „Man vil paastaa, at med nogen Forsonlighed havde vi kunnet undgaa Sprogforordningen af 1888. Men hvorledes er det da gaaet de forsonlige Polakker? Har de beholdt det polske Sprog i Skolerne? Skønt de staar med den mægtige katolske Kirke i Ryggen, bliver endog deres Religionsundervisning fortysket. Og Elsas-Lotringerne, der holder sig saa stille og ter sig saa tredelige, skønt de har den Afstivning, som den mægtige Nabostat kan give, dem lader man for hele Europas Øjne sidde paa en og tredivte Aar under Diktaturet, under en vedvarende Belejringsstilstand. — — Lad os da ikke lege Skjul med vore Ønsker. Lad os ikke frembykle noget, vi ikke mener. Vi har ikke ringeste Grund til at fravige vort gamle Standpunkt, vort lovlige Fodfæste i § 5. Derfor hævder vi vedblivende:

„Vi er Danske, vi vil vedblive at være Danske, og vi vil behandles som Danske efter Folkerettens Forskrifter.“²⁾

Paa dette Program blev Jessen ved Udfyldningsvalget den 8. Marts 1902 efter Gustav Johannsens Død valgt til hans Efterfølger som Rigsdagsmand for

---

¹⁾ Valgtaler 1902, S. 2.

²⁾ Valgtaler 1802, S. 3.

første slesvigske Valgkreds. Han havde forinden ført en beundringsværdig Valgkamp, hvorom de ypperlige „Valgtaler 1902“ endnu vidner, og han naaede omtrent det samme Stemmetal, som Johannsen havde faaet ved det gode Valg 1898: 10058 mod 10431; Nedgangen skyldtes Optantlaveriet, som i Mellemtiden havde berøvet Danskheden over 1000 Stemmer, men den opvejedes til Dels igen ved de almindelige Valg den 16. Juni 1903, da Jessen genvalgtes med 10272 Stemmer. Den Dag, han første Gang mødte i den tyske Rigsdag, den 15. April 1902, var der netop gaaet 35 Aar, siden Kryger og Ahlmann havde fremsat den Udtalelse om Nordslesvigernes Ret, hvis berømte Slutningsord Jessen har benyttet i det ovenanførte Brudstykke af sin allerførste Valgtale.

Utvivlsomt fattedes der den ny Rigsdagsmand en Del af de Egenskaber, der havde skaffet Gustav Johannsen hans fremragende Stilling og Popularitet i de berlinske Parlater; han ejede ikke det brede Lune og det lyse, vennesæle Sind, der havde vundet hans Forgænger Venner i alle politiske Lejre. I Sammenligning med Johannsen kunde Jessen være stejl, formel og tilbageholdende i Omgang med alle, der ikke stod ham personlig nær. Derfor var der dem, som frygtede for, at han i den tyske Rigsdag vilde blive en ensom Mand, men denne Frygt viste sig straks ugrundet. Han blev hørt med Opmærksomhed fra den første Gang, han tog Ordet under Forhandlingerne, og han fik snart en Skare Venner inden for den samme Kreds, hvor hans Forgænger altid havde været en velkommen Gæst: de frisindede

Partier. At han her vandt mange Hjerter og blev værdsat højt, fremgik paa den smukkeste Maade af den Deltagelse, der fra denne Side vistest ham under hans sidste Sygdom i Berlin, og af de mangfoldige Tilkendegivelser, som hans paarørende efter hans Død modtog fra tyske Rigsdagsmænd.

I sin parlamentariske Optræden begrænsede Jessen sig nøje til den Opgave: at være de danske Slesvigeres Talsmand over for Magthavernes Vold og Overgreb; i den almindelige tyske Indenrigspolitik blandede han sig aldrig. Han fik jævnlig Lejlighed til at omtale de tyske Politifølgelser mod den danske Befolkning, Krænkelserne af Foreningsretten, Forbuddene mod de danske Sange, Optantlaveriet og Valgtrykket. Forhandlingen om „Huset Holstens“ Rettigheder gav ham den 8. Marts 1903 Lejlighed til at aflægge et kraftigt Vidnesbyrd om Slesvigs oprindelige Danskhed og den nordslesvigske Befolknings Sindelag. „Holsten gav sig for 400 Aar siden frivilligt ind i Forbindelsen med Danmark, men med Slesvig var det saaledes: Danmark var alle Slesvigeres 1000-aarige Fædreland, og Slesvig er blevet adskilt fra Danmark mod Flertallet af sine Beboeres Vilje.“ En smuk, lille Sejr vandt Jessen i samme Rigsdagssamling, da han hjemmefra havde faaet Underretning om, at der i hans Fraværelse ifølge Beslutning af Amtsretten i Flensborg havde fundet en Husundersøgelse Sted i Bladets Kontor og Trykkeri. En saadan Undersøgelse mod en Rigsdagsmand er ulovlig, saa længe Rigsdagen er samlet, og dette ønskede Jessen straks at faa fastslaaet ved et Skridt fra Rigsdagens Side. Han samlede paa staaende Fod

de 15 Underskrifter, der behøvedes for at faa stillet et Andragende til Rigskansleren om at sørge for, at den indledede Undersøgelse straks standsedes; blandt Underskrifterne fandtes ikke alene de frisindede Førere, men ogsaa Centrumsmænd og Nationalliberale. Andragendet kom til Forhandling i det følgende Møde og blev enstemmigt vedtaget efter Anbefalinger fra flere Sider, hvorved Amtsrettens Fremfærd uimodsagt betegnede som en flagrant Krænkelser af Rigsforfatningen.

Under den sidste Rigsdagssamling, hvori Jessen deltog, 1905—06, var hans Sundhed allerede stærkt nedbrudt af den Sygdom, der skulde volde hans Død. Alligevel fik han Lejlighed til et Par Gange at henlede Opmærksomheden paa nordslesvigske Forhold. Saaledes formaaede han de tre andre slesvigske Rigsdagsmænd til sammen med ham at stille et Andragende om, at Veteraner i Slesvig, Holsten og Lauenburg, som havde deltaget paa dansk Side i Krigene 1848—50 og 1864, skulde have Del i en paatænkt almindelig Hædersgave til gamle Krigere — et Andragende, der synes nu at skulle bære Frugt. Den 14. Marts 1906 holdt han sin sidste Rigsdagstale; Forhandlingerne drejede sig om et privat Lovforslag, der gik ud paa at begrænse de tyske Straffebestemmelser for „Ophidselse af forskellige Folkeklasser mod hinanden“. Han nævnedes Eksempler paa, hvad Tyskerne i hans Hjemstavn tillod sig af Nidviser mod Danmark, som gik upaatalte hen, og som Modstykke her til anførte han Steder af Brorsons og Oehlenschlägers Salmer, hvilke af en tysk „sagkyndig“ var betegnet

som ophidsende. Disse Steder anførte han paa Dansk, inden han gengav dem paa Tysk.

„Trange Tider langsomt skrider,
langsomt skrider, det hár den Art.“

„Lær mig, du lette Sommerfugl,
at sønderbryde tunge Skjul,
som her min Frihed tvinger.“

„Det er nok første Gang, der har lydt Dansk i den tyske Rigsdag“, sagde han til de Venner, der flokkedes om ham for at trykke hans Haand, da han havde forladt Talerstolen.

Særlig Betydning fik Jessens sidste Ophold i Berlin ved de Forhandlinger om Optantspørgsmaalets Løsning, som Repræsentanter for den tyske Rigsregering da indledede med ham. Han havde allerede før et Par Gange i Rigsdagen fremdraget de paagældende Bestemmelser baade i Wienerfreden og Aabenraakonventionen og især søgt at paavise, at de tyske Myndigheder ikke forstod den danske Indfødsret. I December 1905, da han var i det preussiske Indenrigsministerium for at faa de Vanskeligheder fjernet, der var blevet rejst mod Opstillingen af Mindesmærket paa Gustav Johannsens Grav, ytrede han, at naar Rigskanslerens og det udenrigske Budget kom til Behandling i Rigsdagen, vilde han paa ny bringe Spørgsmaalet frem og paavise de Uoverensstemmelser, der var mellem de officielle tyske Udtalelser om Optantsagen under Kejserbesøget i København i Sommeren 1905 og Myndighedernes fortsatte Praksis i Nordslesvig.

I Februar 1906 fik Jessen derpaa gennem den frisindede Fører, Dr. Müller-Sagan, en Hilsen fra Chefen for Rigskancelliet, Gehejmerraad Löbell, om han

forud vilde underrette ham om Indholdet af den paa-tænkte Tale. Jessen opfyldte foreløbig denne Anmodning i et kort Brev, men tilskrev senere Löbell, om han ønskede en Samtale. Löbell erklærede sig rede hertil, og samtidig modtog Jessen fra Gehejmelegationsraad v. Kries. Referent for de danske Sager i det tyske Udenrigsministerium, et Brev om, at denne havde Fuldmagt til at optage en Protokol over alle Jessens Besværinger, og at Understatssekretær, Dr. v. Mühlberg, var villig til mundtlig at drøfte Spørgsmaalet med ham. Den 3. og 4. April fandt disse Samtaler Sted, og under den sidste bad Dr. v. Mühlberg paa Rigskanslerens Vegne Jessen ikke at tale om Optantsagen, eftersom dette kunde blive til Skade for Underhandlinger, der var i Gang. Da Jessen tilkendegav, at han ikke vilde nøjes med tidligere halve Løfter, gaves der ham i Rigskanslerens Navn det udtrykkelige Tilsagn, at der nu skulde gøres Ende paa Optantsagen, derom var Kejser og Kansler enige. Den næste Dag, den 5. April, var det, at Fyrst Bülow besvimeede under Rigsdagens Møde, og da det viste sig, at Kanslerens Sygdom vilde blive af langvarig Natur, opstod der hos Jessen den Frygt, at Forhandlingerne om Optantsagen atter skulde gaa i Staa, — en Frygt, der øgedes ved en Samtale, han den 22. April havde i Slesvig med Overpræsident v. Wilmowski. Han søgte da paa ny Understatssekretær v. Mühlberg i Berlin og modtog af denne en bestemt Forsikring om, at Kanslerens Sygdom ikke havde hidført nogen Forandring i Stillingen. Jessen udtalte ved denne Lejlighed som sin Opfattelse af de Meddelelser, der var blevet givet ham, at Optantsagen

efterhaanden skulde blive ordnet fuldstændigt, uden „Gesinnungsriecherei“ og Demoralisation af Befolkningen. Understatssekretæren bekræftede i Rigskanslerens Navn i et og alt Rigtigheden af denne Opfattelse.

Med dette betydningsfulde Resultat afsluttedes Jessens Rigsdagsvirksomhed. Han havde naaet det uden i nogen Maade at være gaaet paa Akkord med sine politiske Grundsætninger. Havde han oplevet Konventionen af 11. Januar 1907, vilde han deri kun have set Opfyldelsen af en Del af de Tilsagn, der var givet ham: disse omfattede ogsaa Ordningen af de egentlige Optanters Forhold, som endnu staar hen i det uviste.

5. Død og Eftermæle.

Under sit sidste Ophold i Berlin maatte Jessen lade sig indlægge paa en Klinik for Mavesygdomme. Lægeundersøgelsen gav intet sikkert Resultat, men der indtraadte en foreløbig Bedring, og i Juni kunde han vende tilbage til sit Sommerhjem ved Flensborg Fjord. Efter Opfordring af en Ven i Kongeriget tog han kort efter til Badestedet Ronneby i Bleking. Her fastslog Badets Overlæge, at han havde Galdesten, og tilraadede en hurtig Operation. Denne foretoges af Professor Rovsing paa Klinikken i Rosenvænget i København den 11. Juli; i de nærmeste Dage derefter syntes Helbredelse mulig, men de aldrig hvilende Kampes Møje og Besvær, der ingensinde havde kuet hans Mod, havde omsider brudt hans Livskraft, og den 22. Juli døde han. I Stilhed førtes hans Kiste bort fra Danmarks Hovedstad, i Stilhed sænkedes han i Graven

paa Flensborg ny Kirkegaard; saaledes havde han selv villet det.

Hans Hustru, Marie Fibiger, til hvem han i 1887 viedes af C. Hostrup i Værtov Kirke i København, har paataget sig at løfte hans nærmeste Arv: Udgivelsen af „Flensborg Avis“; hun støttes herved af en udmærket Stab af Medarbejdere, uddannede i Jessens strenge Skole. Som Fru Jessen har delt gode og onde Kaar med sin Husbond og altid har støttet ham til at holde ud paa sin Post, selv naar alle andre tilskyndede ham til at vige, saaledes vil alle „Flensborg Avis“es Venner haabe, at ogsaa under hendes Ledelse Bladet længe maa staa „som et levende Vidnesbyrd om, at Danskheden trods al Trængsel ikke saa let siger Farvel til Byen Flensborg og Landet hernede.“¹⁾

„Heller Vogter ved et Led
midt i Kampens Røre,
end et Skyggeliv i Fred
kejslerligt at føre.“

Disse Linier af Grundtvig, der staar som Motto over en af Jessens Artikler, kunde danne Motto for hele hans Liv. Som Leddets Vogter stod han for det danske Folks Bevidsthed; midt i Kampens Røre var hans Plads; at frelse den danske Folkestamme i Sønderjylland fra et Skyggeliv i Fred var hans Gernings Maal. Hans Stolthed var det, at hans Fane endnu ved hans Død vajede der, hvor han havde plantet den i Ungdommens Dage. Han yndede med en gammel

---

¹⁾ Jessen i Artiklen ved Bladets 25 Aars Jubilæum, den 3. Oktober 1894.

Tydning at betegne Løverne i det danske Vaaben som Billeder paa Styrke, Mod og Troskab; de to Løver, der var tilbage i Slesvigs Skjold, var da Billede paa Folkets Kaar under Fremmedherredømmet: Styrken var blevet Sønderjyderne berøvet, men Modet og Troskaben var endnu levnet. At holde disse Egenskaber i Live hos sine Landsmænd betragtede Jessen som sin fornemste Opgave; forenede, som de var hos ham selv, gav de ham ogsaa Styrken til at yde det højeste: at sætte Livet til for vort Folks Hjertesag.

Som de Danske sørgede ved hans Død, sørges der kun, naar en Helt er faldet paa Ærens Mark.
